

Prevarjeni kavalir.

(Šaljiva črtica. — Spisal Velimir.)

Miško Zubelj je študiral nekaj let pravo na Dunaju. Priskrbel pa mu je prijatelj službo pri finančni direkciji. In zato je bil sedaj — finančni uradnik.

Prijatelj in sošolec njegov je bil odvetniški koncipijent Stanko Pivek. Ljubil je Miška, ker mu je vse lahko rekel in mu ta ni nikoli zameril. Miško pa je ljubil Stanka, ker mu je ta po očetovem posredovanju naklonil službo in ga je presegal v duhovitosti in v znanju.

Miško je bil velik častilec nežnega spola. Kjer je bila kaka slavnost ali veselica, niso ga pogrešali in tudi ne njegovega stereotipnega govora na milostive dame.

„Prijatelj, pojdi jutri z mano! Izvrstna partija zate!“

Tako je nagovarjal Stanko svojega prijatelja zvečer v kavarni. Mišku se zategne obraz.

„Res? Kam pojdeš?“

„Na Lokvico. Pripovedoval sem ti že ne-katerikrat o lokviški krasotici.“

„O Minki!“

„Tako je! Sedaj ali — morda nikoli! Opravi se jutri in pridi ob jedni uri k meni. Predstavim te. Jutri je sama doma — to vem. Stari Cerberus se odpelje v mesto in vrne se šele zvečer.“

„All right! Da si mi zdrav, Stanko! Jutri ob jedni uri sem pri tebi.“

Miško odide — smehlja se mogočno po poti.

Stanko odide — smehlja se prihuljeno proti domu.

Koncipijent Stanko Pivek je imel večkrat posla pri lokviškem sodišču. Zato ni bil redek gost na Lokvici. V mnogih narodnih hišah je bil tudi domač prijatelj. Tako je zahajal nemalokrat v Žitarjevo hišo.

Žitarica je bila vdova. Imela je veliko po-sestvo, malin in tri pile ob vodi. Sinova sta študirala v mestu, Minka pa je bila jedinka. Vzgojila se je v samostanu. Sedaj je že doma dve leti, pomaga materi v gospodinjstvu in knjigovodstvu. Dasi je bilo doma vse preprosto in celó posli niso klicali gospodinje drugače kakor „mama“ in hčere ne drugače kakor „Minka“, vendar je znalo dekle nastopiti kot „gospodična“, kadar je bila v družbi mestne ali trške gospóde.

Koncipijent Stanko je rad zahajal v hišo. Mama ga je tudi rada videla pod streho. Saj je bil tako domač, in vendar se je znal vèsti lepo, kar Minki ne bo na kvar, mislila si je modra žena. Kaj je Stanku bolj ugajalo — ali

bogato in dobro dekle ali izvrstna kuhinja — tega sedaj še ne vemo. In tako so razdrli v domačem družinskem krogu marsikatero pametno, a tudi uganili marsikatero — nespametno.

Nekega dné sta govorila Stanko in Minka jako skrivnostno, kar ni bila navada. Zakaj pred mamó nista zakrivala ničesar. Mnogo sta se smejala, da se je celó mami čudno dozdevalo. Vprašala pa ju ni o vzroku. „Saj mi tako Minka pové, ko doktor odide“, mislila si je. Še celó neko pismo je priromalo kmalu po tistem od doktorja v roke Minkine, kar tudi ni bilo navadno.

Bila je lepa jesen. Zelenja že ni bilo dosti, le tam ob bregovju so smereke še ohranile svoje zelene vršičke. Sicer pa je padalo ovenelo listje raz drevje, travniki so zarjaveli in njive so kazale prstena rebra.

Po lepi cesarski cesti proti Lokvici je drdrala kočija mestnega izvoščka, in v kočiji sta sedela Stanko pa Miško.

Mladi gospod doktor je držal v roki neka pisma in zrl nepremično vánje. Miško Zubelj je popravljal svoje manšete, uravnaval beli ovratnik z belo ovratnico in brskal prah raz črno obleko. Kadar pa se je obrnil prijatelj v stran, tedaj je pokukal v malo zrkalce, vdelano na hrbtišču krtačice, s katero je sukal plavkaste brke.

Kmalu se pokaže pred njima trg Lokvica. Preproste hišice so se gnetle okrog visokega zvonika. Le tu pa tam je kipela kvišku kaka večja novejša stavba. Na levo ob trgu se je valila počasna reka v globoki strugi. Ob reki pa so se vrstile pile in malini.

„Ali je to Lokvica?“ povpraša Miško prijatelja, ki je spravljal listine v žep. Videlo se mu je na obrazu in besedi, da ga je nekaj začégetalo pri srcu.

„To je to, Miško! Sedaj se ti odpira življenje.“

„All right“, imel je Miško navado reči, dasi ni umel angleškega. Sploh je bil prijatelj takih ptujih izrazov.

„Ali vidiš tisto-le hišo v dve nadstropji, ki gleda tam ob vodi iz sadnega drevja?“

„Vidim. All right! Ali je to Žitarjeva?“

„Da, prijatelj! Tamkaj prebiva nepókoj tvojega srca.“

„All right! Vendar jedenkrat! Veš, srce mi pa vendar-le utriplje.“

„To je človeško. Kaj meniš, da nji ne?“

„Torej vé, da prideva?“

„Vé, vé. Saj sem ji pisal.“

„All right! Osvojiti si hočem danes njeno srce. Brate, pomôži!“

„Jaz bi si osvojil najprvo srce Cerberusovo, da sem na tvojem stališču.“

„To prepuščam tebi, dragi Stanko! Ljubezen potegne vse naše kakor magnetna igla.“

„Tebe je že potegnila, ker si suh (a ne na možganih, Miško), toda stara Žitarica je tolsta žena. Ne vem, kako bo.“

„Zato mi stoj trdno na strani kot prijatelj! Jedenkrat si me že osrečil. Torej še jedenkrat! Potlej bom pa še jaz tebe.“

„Hvala lepa, Miško!“ zavrne Stanko z dobrovoljnim nasmehom.

Že sta v trgu. Izvošček se ustavi pred znano gostilno, kjer potnika izstopita.

„Jaz grem k sodišču, prijatelj! ta čas me pa počakaj v gostilni.“

„Stanko! Meni je šinila izvirna misel v glavo. Kaj ko bi me izvošček kar tje zategnil? To bi bilo iznenajenje!“

„Miško, bodi pameten! Ti počakaš tu!“ reče mu z zapovedajočim glasom in odide.

Četrť ure pozneje pa prinese sodni sluga Mišku listek s temi-le besedami:

„Prijatelj! Nisem mislil, da se zamudim toliko časa. Obravnava bo trajala najmanj dve uri. Torej le idi — sam! Dobro srečo! Izgovôri me! Na večer pridem za teboj. — Stanko.“

„Torej je moja obveljala“, misli si Miško in ukaže zapreči.

Dr. Stanko Pivek se je pogovoril z Žitarjevo Minko, da ji pokaže kavalirja Miška Zublja na nenavaden način. Stanko privêde na Lokvico svojega prijatelja. Miško se ima sam predstaviti. Minka pa je naučila svojo hišno Anko, da bo sedaj igrala v resnici ulogo mestne gospodične, kakor je to pokazala spretno že večkrat na čitalničnem odru. Anka je bila taiste starosti kakor Minka, in hodili sta skupaj v domačo šolo. Bila je z Žitarjevim v daljnem sorodstvu, in ker so ji zgodaj umrli stariši, usmilila se je je Žitarica, in tako je ostala pri hiši. Bila je z Minko v vedni dotiki in tako se je marsičemu priučila, česar bi se drugače ne bila. Z Minko sta si bili prijateljici, dasi se je Anka vedno zavedala svojega ubožnega stališča proti bogati Minki.

Že ves teden ni bilo v kuhinji in hiši smehú ne konca ne kraja. Minka je učila Anko, kako bo predstavljala njo, kadar pride na obisk gospod Miško Zubelj. Minka pa hoče predstavljati hišino Anko. Tako so se dogovorili tistega dné, ko sta dr. Pivek in Minka tako skrivnostno stikala glavi. Pismo pa sta se zmenila, kdaj ne bo ves dan „mame“ doma. Bog varuj, ako bi zvedela mama o tem! Ves poskus bi se izjalovil.

Vse je bilo torej dogovorjeno. Doktor Stanko je hotel svojega prijatelja nekoliko izpametovati,

ob enem pa napraviti Minki malo veselje. Kateri vzrok je bil veljavnejši, tudi še ne vemo.

Mestni izvošček torej priropoče pred hišo. Ko je stopil naš junak iz kočije, že se prikaže na pragu mlado dekle.

„Dober dan želim, blagorodni gospod. Izvošček, kar izprezite! Tam-le je hlev.“

„All right“, izpregovori Miško. „Kako ti je ime, dragica, da te vem klicati?“

„Danes sem Anka“, odgovori hišna. „Blagorodni gospod, prosim, vstopite!“

Hlapec, ki je priskočil izvoščku na pomoč, zategnil je obraz, potem pa se je uganljivo nasmešnil, zazrši Minko v Ankini obleki in slišavši njen odgovor.

„Ali nisi vsak dan Anka?“ povpraša jo Miško, stopajoč v vežo in popravljajoč manšete in ovrtnik.

„Ne. Kadar so mama hudi, pravijo mi Zanjka.“

„Tako? All right! Ti torej loviš v zanjko?“

„Kdor se dá uloviti — zakaj ne?“ in pogleda ga premeteno. „Vstopite v sprejemnico!“

„Ali so gospa doma?“

„Gospe ni doma. Odpeljala se je v mesto. Doma pa je gospodična.“

Miško se dobrovoljno nasmešne in pravi:

„Torej Anka! Naznani me. Evo ti moje posetnice.“

Anka izgine s posetnico pri durih. Hišna jo je že čakala v veži in rekla:

„Dobro si se obnesla.“

Kadar sta bili sami, tedaj sta se tikali.

Precëj časa je ostal Miško sam. Ogledoval je podobe po stenah.

„Skoro same svete podobe. Najbrže mora biti jako pobožna“, premišljuje sam pri sebi.

V tem, ko je sedel Miško na divanu in ogledoval pohištvo ter nestrpno čakal, popravljala je domača gospodična — vsaj za danes — v veži svojo toaleto.

„Le srčno se vêdi in govôri, kar ti pride na um“, reče ji hišna Minka, danes seveda Anka. Dasi je bila pogumno dekle ta „gospodična“, vendar ji je srce močno utripalo.

Vstopi. Miško se skloni po koncu, priklanja svoj dolgi život in poljubi roko.

„Oprostite, milostiva gospodična, da sem tako prost, da sem se predrznil...“

„Nič ‚oprostite‘, gospod Zubelj“, odgovori Anka, skloni ljubeznivo svojo glavico in pokaže na divan: „Sedite, gospod Zubelj!“

„Prosim, milostiva!“

Anka pa sede na fotélj.

„Torej vi ste oni prijatelj gospoda doktorja, o katerem sem že toliko lepega slišala?“

„Toliko ne, kolikor jaz o vas.“

„In gospod doktor? Zakaj ga ni?“

„Oprostite, milostiva, pride. Zamudil se je v sodišču dalje, kakor je mislil, in jaz sem bil tako prost, da sem se vam predstavil na svojo roko. Ali mi bodeate kaj zamerili?“

„Vam ne morem zameriti kot prijatelju našega gospoda doktorja.“

„All right!“

„Vi govorite tudi angleški, kakor čujem?“

„Pač sem se učil kot dijak angleščine, toda angleške klasike sem čital rajši v prevodu.“

„Torej Shakespeareja poznate dobro?“

„All right!“

„Cegnarjev prevod Shakespearejeve Marije Stuart¹⁾ vam je znan?“

„Olikan Slovenec mora poznati svojo književnost.“

„Ali poznate to-le podobo na steni?“

„To je najbrže Murillova Madonna.“

„Zmotili ste se, gospod Miško! To je Marija Stuart.“

„A tako? Kot iskrena Slovenka ste tudi pobožni, kakor vidim na podobah, milostiva. All right! Ta lastnost krasi nežni spol.“

„Ali moškega ne, gospod Miško?“

„Kakor se vzame.“

„Pobožnost moževa se preskusi le v nevarnosti, pravi Shakespearejeva Marija Stuart, kaj-neda gospod Miško?“

„Oh, gospica, vi znate pomagati moškim iz zadrege. Kako srečen bi bil, da bi na strani imel tako družico!“

„Tako si lahko priskrbite. Saj je v mestu marsikaka plemenita gospodična, katero bi vi neizrekljivo osrečili, ko bi si jo izbrali za svojo družico.“

„Toda narava ima svoje zakone, milostiva! Ljubezen se ne dá siliti.“

„Prav pravite, gospod Miško!“

„All right! Toda povejte mi vendar, milostiva, ko bi si mož, kakoršen sem jaz, želel imeti za nevesto vas, gospica, kaj bi mu odgovorili vi?“

„Oh, gospod, zame je to pretežko. Vi ste fin mož, vi ste kavalir, vi to veste bolje.“

„All right! Tak odgovor mi ugaja. O, ko bi našel pri gospodih ta fini čut, kakor pri gospodični Minki, tedaj bi si želel izbirati le prijatelje. Tako ga pa ni, in gospodična Minka, svetujte mi ...“

„Kaj bi vam svetovala? Poslušajte svojega ljubljence Shakespeareja, ki podaje na usta Mariji Stuart tele besede:

Možje so taki: sladneži so vsi;

Njih bog je lahkomiselnost in sladnost,

Ne cenijo, kar morajo častiti.

¹⁾ Manj zvedenim čitateljem omenjamo, da je zložil igro „Marija Stuart“ Schiller, ne pa Shakespeare. A naša poredna Anka se norčuje iz kavalirja, ki je sam malo poznal književnost. — Uredn.

„Gospodična Minka! Ali veljajo tudi meni te besede?“

„Ne, le možem.“

„In mene nimate za moža?“

„Ne za navadnega, marveč za posebnega prijatelja gospoda doktorja.“

„In nič več?“

„In za finega kavalirja.“

„In nič več?“

„In za našega gosta.“

„In nič več?“

„Anka, čuješ! Pripravi mizo. Saj se bodete nekoliko ohladili, gospod Zubelj, predno pride gospod doktor, kaj ne?“

„Milostiva, preveč ste gostoljubni.“

„Saj še ne veste.“

„Ali jaz sem ptujec, ne gost.“

„Torej dvomite o mojih besedah?“

„Nikakor ne, milostiva! Meni je dovolj, da uživam vašo blaženo pričujočnost.“

„Ta vas ne nasiti.“

Miško se ni čutil srečnega s temi pogovori. Zato je hotel biti bolj poetičen, uprl je oči na sobni cvetličnik in del:

„Milostiva gospica, kako krasne cvetlice imate! Kako srečen bi bil, ko bi vi utrgali jedno in mi jo poklonili!“

„Vi ste bliže, gospod Zubelj, utrgajte si jo sami!“

„Torej dovolite?“

„I, seveda, kako rada! Saj še otrokom delimo cvetlice, a da bi jih ne prijatelju gospoda doktorja!“

Najrajši bi bil Miško zaškripal z zobmi, toda premagoval se je. Že je hotel postajati osornejši. Da se mu to dekle neče kar nič ukloniti in ne sprejme njegovih ljubeznivostij, to ga je srdilo.

Kar se začuje ropotanje domače kočije.

„Jej, jej, mama že gredó“, zakliče Anka in, kakor bi trenil, skoči iz hiše.

Mati Žitarica zleze z voza.

„Kakšna pa si, prismoda?“

Anka se spomni, da ima Minkino obleko. Toda hitro se izgovori:

„Minka je popravljala obleko in pomerila jo je na meni.“

„Vedno si kaj izmišljujeta.“

Mišku pa je bilo vroče v sprejemnici. Nekako čuden se mu je zdel ves ta pomenek.

Minka sama pa ga je opazovala pri ključavnici, ko mati stopi v vežo.

„Mama! Obiskal nas je doktorjev prijatelj Miško Zubelj. Jaz ne maram za njegove neslasti, in Anka je dejala, da me ni doma. Zato le glejte, mama, da ga vi sami odpravite kar najhitreje.“

„To ni prav. Ali ne veš, da moramo biti vljudni z vsakim človekom, dasi ga ne maramo? Tega nisi prav storila.“

„Mama, jaz se zaprem v svojo sobo. Stoprite, kar hočete! Mene ne pripravite, da stopim v sprejemnico.“

Minka steče po stopnicah, mati godrnja v veži, Anka pa je pilarjem nesla malico.

„Če ni drugače, pa bodi!“ reče Žitarica in stopi v sprejemnico.

„Poklanjam se, milostiva gospa, in predstavljam kot Miško Zubelj, finančni uradnik.“

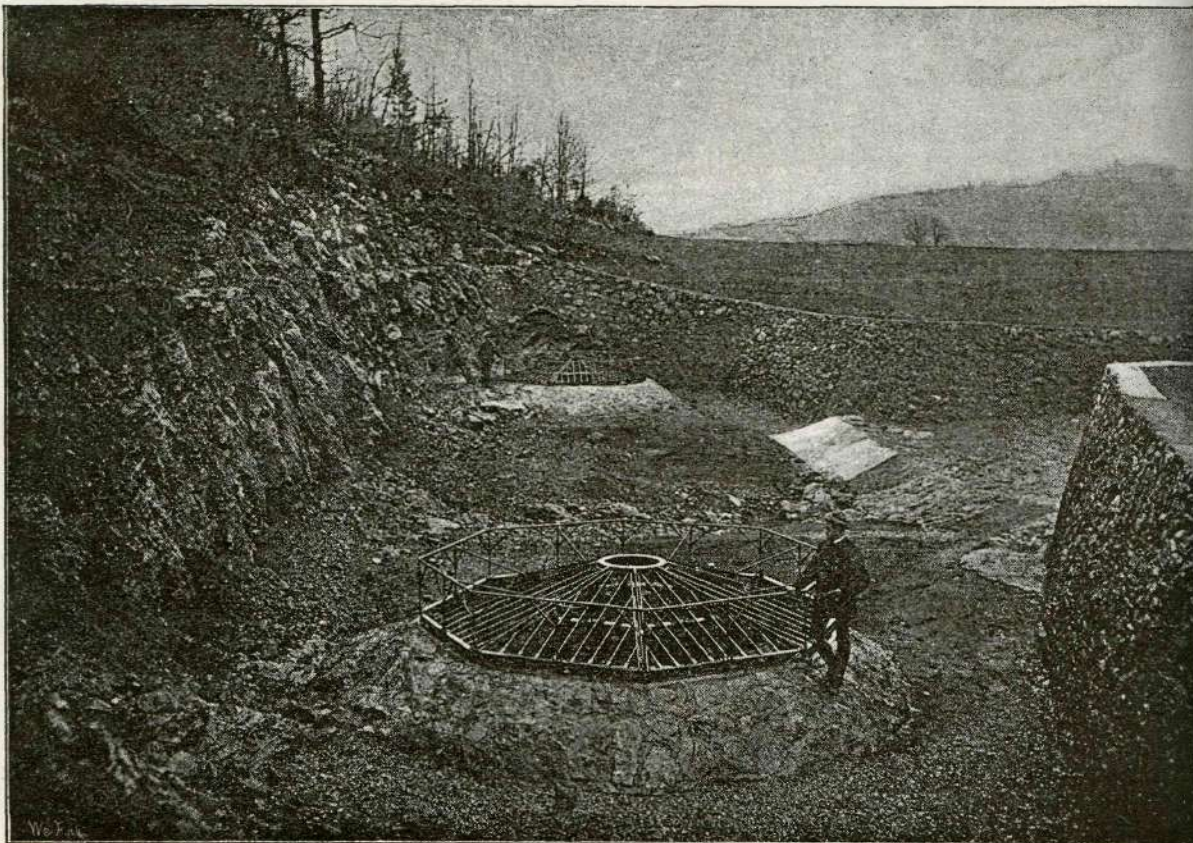
„Kaj ne, dolgočasite se, gospod Zubelj? Tako nesrečen dan ste zadeli — — —“

„O, nikakor ne, gospa! Kdo bi se dolgočasil pri tako zgovorni dami, kakor je vaša gospica hčerka?“

„Kaj je doma?“

„Ne umem, vas, gospa! Ali vam ni pritekla ravnokar naproti?“

„O ne, gospod Zubelj! To je le moja hišna. Pač ima obleko Minkino, ker jo je Minka pomerjala na nji, toda Minke ni doma!“

Vodni požiralnik pri Planini. (Delo Fr. Putika.)

Ako bi bil Miško bistrejšega uma, zapazil bi bil pač lahko, da gospa ni govorila resnice. Ni bila vajena lagati, in od tod toliko zadrega na jeziku in v vedenju.

Miško pa je vendar slutil, da ga je Minka prevarila. Toda ni hotel pokazati tega in zato reče:

„In tako izobraženo hišno imate? Kakšna mora biti šele gospodična hčerka? Rad bi imel čast poznati jo.“

„V nedeljo je plesni venček v čitalnici, gospod Zubelj. Vabim vas, da nas takrat poča-

stite s svojim pohodom. Saj pride tako več gospodov iz mesta.“

„Ako mi obljubite, gospa, da mi vaša gospodična hčerka ponudi roko za prvo kadriljo?“

„Tako daleč ne seza moja materinska oblast, gospod Zubelj.“

„In vi, milostiva gospa! Ali mi to obljubite?“

„Jaz ne plešem, gospod Zubelj.“

„A propos! Pozno je. Gospoda doktorja ne morem več čakati. Poiščem ga v trgu.“

Miško vstane.

„Obžalujem, gospod Zubelj, da se vam tako mudi. Upam, da bode te še naš gost.“

„Upajmo, gospa!“

Hladno se Miško poslovi in se odpelje.

Dasi je bil kavalir, vendar je klel po poti prav po domače.

„Ta Anka mi je uganka, ne zanjka“, govoril je po poti prisedlemu prijatelju Stojku.

„Miško, poprej si se togotil, da sem te pustil na cedilu, in sedaj se togotiš, da sem te hotel celó prevariti. Mogoče, da te je Anka ujela v zanjko namesto Minke. Saj ubožna ne pojde tudi ona od hiše. Toda o mojem prijateljstvu nikar ne dvomi! To se ti utegne maščevati.“

„In kakšne mi je pravila! To se pravi iz tvojega prijatelja norčevati se, kakor so počeli z menoj. In tvoja dolžnost je kot prijatelja, da skrbiš za to, da mi dá Minka zadoščenje.“

„Meni se tako zdi, da je tebi bolj po volji mama kakor Minka in da si ti šel tje radi denarja in ne radi Minke. Kakšen kavalir pa si ti? Ti moraš dati zadoščenje meni in hiši Žitarjevi, ker tako govoriš o poštenih ljudeh. Ti si se norčeval iz njih, ne jaz in oni iz tebe.“

Tako je pregovarjal Stojko svojega prijatelja po poti, in predno sta bila v mestu, prepričan je bil Miško do cela, da dela Stojko prav, in da je on vse zagrešil.

Po Lokvici se je zvedelo drugi dan vse o Mišku Zublju. Tudi mati Žitarica je naposled zvedela čisto resnico. Rastogotila se je tako nad hišno Anko, da jo je zapodila od hiše.

Jokala in prosila je Anka, toda mati je bila odločna. Ni se dala preprositi.

Anka je šla k neki drugi prijateljici.

„Nič se ne boj, Anka! Saj to bode le nekaj dnij trajalo, in ti boš zopet pri nas“, rekla ji je Minka.

In tako je bilo. Čez osem dnij je bila Anka zopet pri Žitarjevih.

V tistih osmih dneh pa je Anka pisala pisemce do gospoda Miška Zublja in prosila ga odpuščanja.

„Jaz sem tista grešnica, ki sem Vas vodila za nos“ — tako je pisala — „jaz sem hotela napraviti šalo z Vami. Toda silno draga je zame ta šala. Zakaj morala sem od hiše strani, ko je mati zvedela, kako sem ravnala z Vami. Prosim Vas torej odpuščanja. Niti gospoda doktorja, niti gospico Minko in še manje gospo mamo zadeva kaka krivda — kriva sem jaz sama vsega. Tožili me menda ne bode radi tega, ker sem že dovolj nesrečna in obsojena...“

Anka je lagala tudi v tem pismu. Lagala pa je zato, da je vso krivdo zvrnila nase. Ker pa se je vendar-le bilo bati zlih posledic, pisala je to pisemce Mišku in ga prosila odpuščanja. Hotela je, da bi se mu smilila.

Dosegla je svoj namen.

„Beri, prijatelj!“ reče Miško Stojku, prejemši pismo.

„Hm, torej tako je! In kaj misliš storiti?“

„Svetuj mi!“

„Stóri to, kar se kavalirju spodobi.“

„Kaj?“

„Da se nežnemu spolu vse odpušča.“

„All right! Da je le Minka nedolžna!“

„In jaz nisem?“

„Ti moraš pa šele dokazati.“

„Beri še jedenkrat pismo.“

„Ženske ne bodo moških branile.“

„Ampak moški naj branijo ženske; Miško, kaj ne, da!“

„Tako, tako, prijatelj!“

„Torej le brani jih sam! Jaz pa ti pravim, da človek večkrat najde, česar išče. Pa brez zamere! Zdrav!“

Miško ni odslej več ‚dvoril‘ ženskemu spolu, zlasti ne, odkar je vzel prebrisano Anko za ženo. Odvadila ga je takega vedenja. S Stojkom pa, ki ima Minko, sta prav dobra prijatelja.

Krokodilov jok.

V obžganemrodu reke Nila
Pošast se grozna je zvalila:
Res majhna je prišla na svet,
A vzrastla silno v teku let.

In biva v pesku, biva v vodi,
Pograbi ga, kedor gre todi,
Z zobovjem ostrim ga pretrè,
Premelje ga in ga požrè.

Pa brž postane svet oprezen,
Ne gre več mimo človek trezen.
In kaj izmisli si zverjad,
Ko žrtev ni, ko trè jo glad:

V večernem hladu zleze v ločje
In tožno joče, prav otročje;
Prav, kot bi malo dete bil,
Ječi pri Nilu krokodil.